

מימים ראשון נים בארץ ישראל:

כרטיס הביקור הירושלמי של ההגמון מיכאל שלמה אלכסנדר

תלמידי ישוע בירושלים, "כנסיית המוצא" של העולם. למעשה, יותר ויותר נתפסה קהילת ירושלים המקורית כעולה בחשיבותה וביוקרתה אפילו על קנטרברי ורומא בעת החדשה. העדה העברית הראשונה נתפסה כמודל בסיסי לרוחניות נעלה, כדוגמה לפשטות האמונה, לקדושה בהנהגה ולאחדות בין המאמינים. דהיינו, בניגוד לרבות מכנסיות הערלים ההיסטוריות, כנסיית הנימולים הראשונה נחשבה למודל בראשיתי טהור, מודל "הדת האמיתית" הראוי לכל הערכה וחיקוי.

הזיקה החזקה לשורשים היהודיים באה לידי ביטוי גם בספר "הקתדרלה האנגליקנית של יעקב הקדוש בהר ציון ירושלים" (1844), מאת הארכיטקט של כנסיית אלכסנדר. כותרת זו אף נרשמה על גבי מגילת אבן הפינה של הכנסייה, שהונחה במקום על ידי אשתו של ההגמון היהודי, מול מגדל דוד. אולם הכיוון היהודי דעך, שכן אלכסנדר הספיק לכהן רק ארבע שנים בירושלים. בדרכו למצריים, בנובמבר 1845, נפטר בפתאומיות מדום לב. יורשו כבר לא היה יהודי. וכך, בהדרגה, עם תום ההתלהבות הראשונית, גברה אצל הגויים תחושת התחרותיות מול היהודים המשיחיים בירושלים.

הבישוף החדש, סמואל גובאט, שווייצרי במוצאו, נכנס לתפקידו ב-1847 וסלל דרך חדשה בירושלים. עם ישראל, מורשתו ועתידו לא עמדו במרכז מעייניו. באוטוביוגרפיה שלו העיד גובאט שחזונו אוניברסלי ונרחב – "בלתי מצומצם רק ליהודים, אלא גם ליוונים ולברברים, למלומדים ולנבערים". וכך, בימי כהונתו הוחלף השם המקורי של "כנסיית יעקב הקדוש" לשם חדש – "כנסיית המשיח". חזונו היהודי של אלכסנדר הושלך הצידה. בסופו של דבר מיקד גובאט את פעילותו בענייני חינוך ורפואה, ועסק בעיקר בפיתוח קשרים עם כנסיות הגויים. □

שאף לתרום את חלקו לשיקום הקהילה לאחר אלפיים שנות גלות.

תקוותיו של אלכסנדר להחייאת כנסיית העברים בירושלים, ברוח הברית החדשה, לא היו רק חזונו האישי. היו לו תומכים רבים, במיוחד בכנסיות האבנגליות. למשל, בספר "כנסיית העברים הנוצרים הקדומה בירושלים", שראה

ההגמון מיכאל שלמה אלכסנדר

אור בלונדון ב-1842, נאמר: "אלכסנדר נשלח לארץ אבותיו... לעיר שבה שלט דוד המלך, למקום שבו בן האלוהים סבל למען גאולת האנושות; למקום שבו חלש השליח יעקב, ההגמון המשיחי הראשון, על הכנסייה המשיחית הראשונה – כנסיית הנימולים. אכן מעשה אלוהים הוא זה".

ספר זה הוקדש לאלכסנדר "מתוך תפילה עזה שרוחו של הגמון ירושלים הראשון, יעקב הקדוש, תשרה עליו". ואכן, תוך זמן קצר התגבשה סביבו קבוצה של כשלושים יהודים ירושלמים, חסידי ישוע.

כיורשו וכממשיך דרכו של יעקב השליח "אחי האדון", הדפיס אלכסנדר לעצמו כרטיס ביקור, שבו הופיע רק משפט אחד קצר: "הגמון כנסיית יעקב הקדוש, ירושלים". למרות שהיה זה כרטיס ביקור פשוט, ללא סמלים וצבעים, הוא היה מסמך רשמי רב משמעות. באמצעותו הציג ההגמון את מעמדו ההיסטורי ואת הייחודיות של כנסייתו. התואר "בישוף כנסיית יעקב הקדוש בירושלים" היה אמור ליצור זיקה ורציפות אפוסטולית לשורשי הקהילה של היהודים

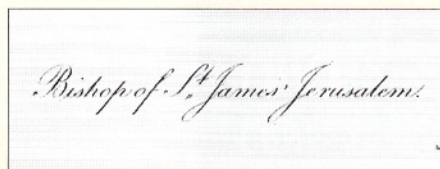
מאת גרשון נראל

ב-7 בנובמבר 1841 הוכתר בלונדון מיכאל שלמה אלכסנדר כהגמון (בישוף) הפרוטסטנטי הראשון בירושלים. טקס ההכתרה החגיגי נערך בארמון לאמבת', מקום מושבו של הארכיבישוף מקנטרברי, ראש הכנסייה האנגליקנית. היחזמה לייסד בישופות פרוטסטנטית בירושלים באה בעקבות שיתוף פעולה מיוחד בין הכנסייה הלוטרנית-גרמנית לבין הכנסייה האנגליקנית. התואר הרשמי של ההגמון החדש היה "בישוף בירושלים" ולא "בישוף של ירושלים", וזאת כדי למנוע עימותים עם ראשי הכנסיות ההיסטוריות בעיר, ביניהם היוונים-אורתודוקסים, הארמנים, הרוסים והקתולים. למעשה, משרת הבישוף הפרוטסטנטי הוצעה תחילה לאדם אחר, לאלכסנדר מק'קול, שהיה פרופסור לתיאולוגיה בלונדון. אולם מק'קול ויתר על המשרה הרמה, שכן לדעתו מן הראוי היה למנות לתפקיד זה "עברי מן העברים". מק'קול ונוצרים אחרים ציפו לתחייה לאומית ורוחנית של עם ישראל בארצו, במיוחד בירושלים, שם התקיימה "קהילת האם" הראשונה של יהודים חסידי ישוע, ולכן רצו למנות הגמון "בן אברהם". דיעה זו התקבלה, ולמשרה נבחר היהודי אלכסנדר.

מיכאל ש' אלכסנדר נולד בשנת 1799 למשפחה חרדית בפוזן שבגרמניה (כיום חלק מפולין). מגיל צעיר הוא הצטיין בלימודי שפות ותלמוד, ובשנת 1820 עבר לאנגליה, שם שימש כרב, מורה ושוחט. בתקופה שבה כיהן כרב הקהילה היהודית בעיר האנגלית פלימות', התוודע אלכסנדר לברית החדשה ואימץ את האמונה בישוע, ולבסוף נטבל ב-1825. מאוחר יותר, בשנים 1832-1841, היה מרצה לעברית ולספרות רבנית באוניברסיטת לונדון.

לירושלים הגיע אלכסנדר בינואר 1842, יחד עם פמליה שכללה את משפחתו ואת הקונסול הבריטי. אומנם הבישופות הפרוטסטנטית בירושלים נוסדה במידה רבה בגלל אינטרסים פוליטיים של המעצמות האירופיות, אולם אלכסנדר לא ראה את יעודו בביצור ענייני מדינות המערב במזרח הקרוב. חזונו התמקד בעם ישראל ובתקומתו, מתוך רצון "להשיב עטרה ליושנה" באשר להחייאתה של קהילת היהודים חסידי ישוע בארץ ישראל.

לאלכסנדר היתה זהות יהודית ברורה, והוא

"הגמון קהיליית יעקב הקדוש, ירושלים"

(כל הזכויות שמורות לגרשון נראל. אין להעתיק מאמר זה או חלקים ממנו ללא רשות בכתב מהמחבר.)